

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1946. G. 27. DECEMBRĪ Nr. 52 (102)

MĀKSLAS DARBINIEKU UZDEVUMI VĒLĒŠANU KAMPAŅĀ

(LK(b)P CK sekretara b. A. Pešes Mākslas darbinieku arodbiedrības 2. Plenumā teiktās runas saīsināts atreiferējums)

Biedri! Tuvojas mūsu republikas Augstākās Padomes vēlēšanas. Augstākās Padomes vēlēšanām ir liela nozīme mūsu tautas, mūsu republikas dzīvē. Tajās plašās darba lauku masas pārbaudīs bojševiku partijas, padomju varas darbu, pārbaudīs, cik ciešas saites ir starp bojševistisko partiju un masām, cik pareizi tā vadījusi masas, kā viņa aizstāvējusi latviešu tautas intereses.

Priekšā stāvošajās Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanās darba lauki demonstrēs savu uzticību Leņina-Stalīna partijai, partijai, kas izveda latviešu tautu un visas Padomju Savienības tautas cauri visām grūtībām un sagādāja tai uzvaru Lielajā Tēvijas karā.

Priekšā stāvošajām vēlēšanām milzu politiska nozīme tieši tagad, pēc otrā pasaules kara beigām, kad pasaules tautu dzīvē notikušas lielas pārmaiņas, Miljoni cilvēku raugās, kas notiek mūsu padomju valstī, kas notiek jaunajās padomju republikās. Mūsu draugi priecājas par mūsu panākumiem, bet mūsu ienaidnieki izmanto vismazāko trūkumu un kļūmi, lai nozāķētu padomju valsti, lai rastu iemeslus Padomju Savienības un padomju darba metožu diskreditācijai. Tāpēc visam, kas notiek padomju republiku un padomju tautu dzīvē, ir liela vispasaules politiska nozīme.

Mūsu uzdevums rūpēties un panākt, lai vēlēšanas mūsu republikā notiktu tā, ka nevienam nebūtu iemesla pārmetēt mūsu valstij; vēlēšanas jāorganizē tā, lai visu pasaules valstu darba lauki varētu priecāties par padomju tautu vienību, kuras komunistiskās partijas vadībā droši soļo pa socialisma ceļniecības ceļu.

Kāds darbs mums veicams priekšā stāvošajās vēlēšanās?

Mūsu zemē patlaban vērojams liels darba pacelšanās, mums ir lielā sasniegumi daudzās un dažādās tautas saimniecības nozarēs. Šie sasniegumi jāatgādā uz katru soļu.

Mūsu republikas galvaspilsētās Rīgas uzņēmumi visumā jau izpildījuši šī gada ražošanas plānus un apņemas savu uzņēmumu piecu gadu plānus veikt četrus gadus. Tā ir ļoti raksturīga padomju tautu īpašība, kuras pašas uz savu iniciatīvu cenšas vienmēr ātrāk izpildīt visas tās saistības, kādas tai uzlikusi valsts. Tas tikai liecina to, ka padomju varas apstākļos tauta apzinās sevi par savas valsts patieso saimnieku un pieliek visas pūles, lai varētu ātrāk virzīties uz priekšu, lai ievērojami straujāki kļūtu visas dzīves tempi.

Mums ir ievērojami sasniegumi lauksaimniecībā. Pirms termiņa izpildīts maizei sagādes plāns. Virs plāna nodots 700.000 pudu labības. Patlaban notiek maizei iepirkšanas kampaņa, kura mums jāveic sekmīgi, lai ievērojot nerazū Padomju Savienības austrumu apgabalos, mēs šogad varētu iztikt bez kaimiņu republiku palīdzības, bez tās palīdzības, kādu mēs saņemām pagājušajā gadā. Darba zemnieki aktīvi atsaucas mūsu aicinājumam.

Ar kultūras dzīves laukā mums ir ievērojami sasniegumi, kuru jūs jau zināt. Darbojas teātri, kas šogad sniedza daudz jaunu lugu iestudējumus. Mūsu tautas rakstniekam Andrejam Upišim un dziedātājam Elfrīdai Pakulei piešķirti Staļina premijas laureātu nosaukumi. Nesen organizētā Zinātņu Akadēmija arvien vairāk paplašina savu darbu un izvērsas par vienu no ievērojamākajiem kultūras centriem mūsu republikā.

Visos tautas masu slāņos jūtama visdziļākā interese par politiku, vērojama vislielākā politiskā aktivitāte. Patlaban notiek vēlēšanu komisiju vēlēšanas, un desmit tūkstoši darba lauku apspriecē to cilvēku kandidāturās, kam varētu uzticēt vēlēšanu organizēšanu, kas sekotu, lai netiktu pārkāpta PSR Savienības un Latvijas PSR Konstitūcijās noteiktā kārtība.

Sakarā ar to gribas jautāt, vai mūsu mākslas darbinieki iet kopā ar tautu, kura diendienā aplicina savu politisko aktivitāti, ceļot darba ražību, it

īpaši vēlēšanu sagatavošanas laikā. Visumā jāsaprot, ja mākslas darbinieki iet kopā ar darba lauku masām. To apliecina teātru darbs, kas snieguši daudzus jaunus iestudējumus, to apliecina mākslas darbinieki, kas ieslēgušies socialistiskajā sacensībā, to apliecina mūsu literatūra un muzika, kurās jūtami jauni, kaut arī vēl ne visai droši motīvi. Mākslas darbinieki cenšas iet kopā ar mūsu tautu, izteikt tās jūtas, kādas patlaban pārdzīvo tautas masas.

Mākslas darbinieki cenšas iet progresu ceļu, bet daži no viņiem šai ceļā kļūst, un tad mēs satiekamies ar negatīvām parādībām. Visas tautas varējās darba simfonijā brīžiem ielausties motīvi kas ir asā pretrunā ar mūsu socialistisko, padomju garu. Šādu motīvu nav daudz, bet tie ir nepatīkami, tie traucē darbu, traucē mums virzīties uz priekšu. Tie visātrākajā laikā jāiznīdē, lai mūsu attīstības ceļā nebūtu nekādu kavēkļu.

Mākslas darbinieku daļā vēl dzīvo uzskats, ka nodarbošies ar politiku nav viņu darīšana. Par nožēlošanu ir gadījumi, ka daži cilvēki, tieši tie, kas uzsver, ka viņi ar politiku nenodarbojas un ka tā nav viņu darīšana, tieši šie cilvēki kļūst lamā padomju valstī, kļūst izplatīti padomju valstij naidīgas baumas un istēnības paši apgāž apgalvojumu, ka viņi ar politiku nenodarbojas. Dažreiz, kad tuvojas tādas dienas kā 18. novembris u. c., mākslas darbinieku vidū dzirdamas «nevainīgas» valodas, vai nesarikot kādu koncertu un tml. Visu to viņi izsaka «nevainīgi», bet ar tādu pieskaņu, it kā mēs nezinātu, ko nozīmē 18. novembris latviešu tautas dzīvē, kad latviešu tautai ar vācu durkļu palīdzību tika uzspiesta buržuaziskā nacionālā vara. Mūsu tautai nav nekāda iemesla svīnēt šo dienu.

Lūk, vēl viens ass moments, kas liecina par šo «nepolitisku» noteiktu politisku darbību. Kāds muzikas skolas pasniedzējs savās muzikas stundās asi kritizē padomju varu un jūsmo par Ulmaņa fašistiskās diktatūras laikiem. Savām skolniecēm viņš saka: «Man zēl jūsu, meitene. Vai tā ir kultūra un māksla, ko jūs te redzat? Ulmaņa laikos, tad gan bija labi, tad varēja braukt uz ārzemēm un redzēt īstu mākslu un kultūru, tad varēja labi apgērbties un labi paēst.»

Ja tādām «audzinātājam» uzprasa: — Kādi jūsu politiskie uzskati? — viņš atbildēs: — Es ar politiku nenodarbojos. Bet savā ikdienas darbā viņš realizē noteiktu politisku līniju un pats nemanā, ka ar šādiem vārdiem viņš apmelo savas tautas kultūru un mākslu, un, runājot, ka agrāk varēja aizbraukt uz ārzemēm un tur ieraudzīt īstu kultūru, apgalvo, ka uz vietas, Latvijā, nekādas kultūras nebija. Tādā kārtā šāds runātājs noliedz latviešu tautas kultūru un mākslu.

Sakarā ar šo faktu man nāk prātā kāds gadījums, 1919. gadā kādā Rīgas restorānā es satikos ar viesmili, kas, pasniedzot man pusdienas, sāka jūsmot par senajiem labajiem laikiem: tad gan esot bijusi laba dzīve, bijusi kultūra, varējās labi apgērbties un paēst. Es ļautāju: — Jūs, acīmredzami, bijāt ļoti bagāts cilvēks? — bet viņš atbildēja: — Nē, es nebiju bagāts, es kalpoju par sulaini pie kāda barona.

Šis cilvēks, dzīvodams kā sulainis, sava kunga dzīvi uzskatīja par savu. Līdzīgā sulaina lomā nokļūst arī tie mūsu mākslas darbinieki, kas, atcerēdamies, cik labi dzīvoja viņu kungu, mēģina pierādīt, ka tā bijusi viņu pašu dzīve.

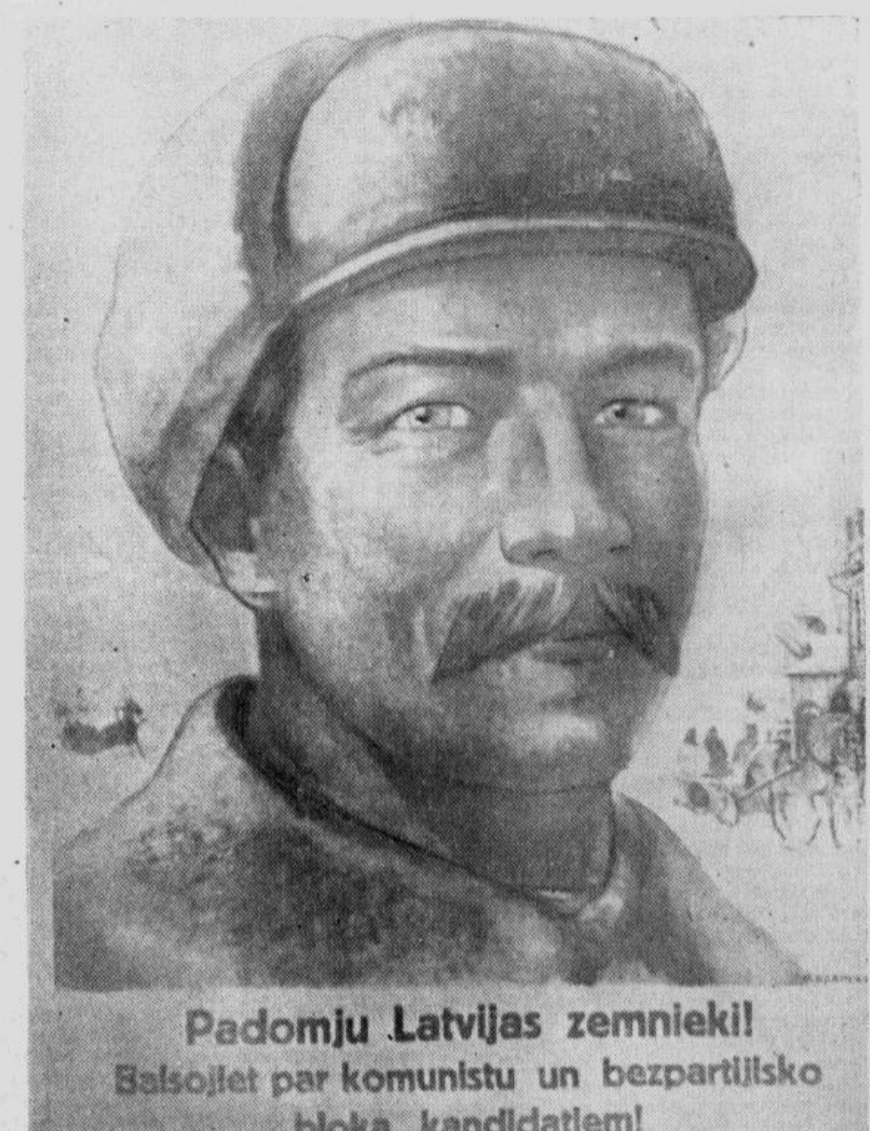
Ši patī parādība novērojama arī tēlojošās mākslas darbinieku vidū. Nesēn man gadījās redzēt ilustrācijas kādā pazīstama rakstnieka romanam. Romana autors savā darbā parāda vīrkni no tautas vidus ņemtu pozitīvu tipu, centies parādīt daudzas sociālas problēmas. Ilustrators darba ļaudis zīmē kropļaini un pretīgi, bet bagāto aprindu pārstāvjus idealizē, zīmē skaisti. Romana autors tautas pārstāvjus tēlo pozitīvi, bet ilustrators to neredz. Tas nav nekāds cits kā mēģinājums iz-

kropļot realo istēnību, tas ir mēģinājums parādīt greizā spoguļi to, ko romana autors rāda pozitīvi.

Arī mūsu muzikas darbinieku vidū ir parādības, kuras nekavējoši izskauzamas, lai mēs draudzīgā saimē varētu virzīties uz priekšu. Jums visiem zināmi nesenie VK(b)P Centralās Komitejas lēmumi par žurnāliem «Zvezda» un «Leņingrad» Jūs zināt arī, cik asi mūsu partija stāda jautājumu par ideoloģisko darbu un tā nozīmi. VK(b)P savos lēmumos prasa, lai ideoloģiskās frontes darbinieki ietu kopā ar tautu, lai viņi ceļtu tautas masu idejisko un kultūras līmeni.

Bez kritikas, kas atsegtu visus pieļautos trūkumus un kļūdas, nav iedomājama attīstība. Kādā sanāksmē Latvijas Padomju komunistu savienībā notika pārrunas par latviešu padomju masu dziesmu, par to, ka latviešu padomju komponisti līdz šim vēl uzrakstījuši ļoti maz mūsu laikam piemērotu un atbilstošu masu dziesmu. Kāds no komponistiem izteicās: — Nezinu, kas tā tāda ir, masu dziesma. Ja jūs runājat par tādu dziesmu kā «Jolki palki, ļes gusto!», tad nevienam muzikāli tādu dziesmu nekomponēs.

Viņam paskaidroja, ka runa ir par tādām dziesmām, kuras ieietu tautā un palīdzētu tai viņas darbā, iedvesmotu to uz jauniem sasniegumiem. Nolēma, ka tādās dziesmās ir vajadzīgas un ka komponisti radīs tādās dziesmas. Pagāja neliels laiks, un šis pats komponists tiešām uzrakstīja vienu dziesmiņu... Ne visi klātesošie varbūt zina, kas tas tāds Omars Heljams ir. Tas ir senpersu zinātnieks — matemātiķis, fiziķis, astronoms un dzejnieks, kas dzīvojis un darbojis apmēram 1000 gadu pirms mums. Lūk, šī dzejnieka tekstu komponists izvēlējās savai dziesmai un, kas sevišķi raksturīgi, gandrīz vai tūlīt pēc VK(b)P CK lēmumiem par ideoloģiskā darba pastiprināšanu. Šai dziesmā apdziedāts viens un dzeršana:

Padomju Latvijas zemnieki! Balsojiet par komunistu un bezpartilisko bloka kandidātiem!

M. Karpenko zīmētais vēlēšanu plakāts

Anatols Imermanis

Lielais plāns

Ir lielu mērķu mirdzums mūsu ceļam. Tas vada mūs kā kuģus bākas zībā. Mēs lepnas jaunceltnes uz drupām ceļam, Un motoriem liek dunēt mūsu griba.

Mums vētras spars Un klīnu stiprums rados. Mēs lielo plānu Veiksim četros gados.

Rauj Ķegums Daugavu no dziļas snaudas, Griež ūdens turbīnas ar milža rokām. Tas tūkstoš rūpniecām dos gana jaudas, Tas visu zemi ieslēgs spuldžu lokā.

Kā karsta šalts Plūst strāva vara vados. Mēs lielo plānu Veiksim četros gados.

Bez mitas celtnis Krāsnīm dzelzi pados. Mēs lielo plānu Veiksim četros gados.

Verd baltā spēlītē kvēlā stikla java. Slīd caurspīdīgās loksnes plūsmā strauji, Virs «Sarkandaugavas» mirdz spoža slava. Par piecgadi iet «Vefa» ļaudis kaujā.

Ikviena šim mērķim Visus spēkus atdos. Mēs lielo plānu Veiksim četros gados.

Kultūras un izglītības darbinieku republikaniskā sanāksme

Pagājušās nedēļas beigās Rīgā notika kultūras un izglītības iestāžu darbinieku republikaniskā sanāksme. Ar referātu par kultūras un izglītības darbinieku uzdevumiem Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanu kampaņā šo sanāksmi ievadīja LK(b)P CK propagandas un agitācijas daļas vadītāja vietnieks b. Tolmadzevs.

Referents uzsvēra, ka darbs vēlēšanu kampaņā cieši jāsaista ar piecgades plāna propagandas un iztūrzāšanu. Kultūras un izglītības iestāžu tikls mūsu republikā ir plašs un daudzveidīgs. Iekārtots 450 tautasnamu, 517 bibliotēku, 11 muzeju, darbojas 2000 dažādu mākslinieciskās pašdarbības pulciņu ar 34.000 dalībnieku un 172 lektoru grupas ar vairāk nekā 1000 lektoriem. Šis spēks lietpratīgi jāiesaista vēlēšanu kampaņā.

Nopietns pārbaudījums kultūras un izglītības iestāžu darbinieku ideoloģiskajai gatavībai un sabiedriskajai aktivitātei bija PSRS Augstākās Padomes vēlēšanas šogada 10. februārī. Jāatzīst, ka pārbaudījums izturēts sekmīgi. Vēlēšanām sniegti mākslinieciskās pašdarbības pulciņu priekšnesumi, rīkotas dažādas izstādes, organizētas agitbrigādes u. t. t. Daudzos lauku centros tautasnamu spēja krietni nostiprināt savu ietekmi un autoritāti.

Bet pēc vēlēšanām šo aktivitātes kāpinājumu daudzās vietās nomainīja zināmi atplūdi. Starp aprīņiem, kuros politiskais masu darbs sevišķi strauji slīdēja lejup, pirmkārt, atzīmējams Kuldīgas un Viļakas aprīņi.

Referents minēja konkrētus piemērus, kas pierāda, ka daudzos kultūras namos pieļauta nekārtība un nolaidība. Par šo stāvokli pirmā kārtā atbildīga Kultūras un izglītības iestāžu komiteja, kas pārāk maz rūpējusies, lai visi

kultūras darbinieki, it sevišķi pagastos un mazajās pilsētās, pārkārtotu savu darbu saskaņā ar VK(b)P CK vēsturiskajiem lēmumiem mākslas jautājumos. Tikai tad, kad minētajos lēmumos izteiktās prasības iesakņosies visās kultūras darba nozarēs, izzudīs tādas parādības kā idejiski tukša, bet kaifīga repertuāra izvēlēšanās mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem, vai padomju cilvēka tēla kropļošana un kariķēšana pašdarbības pulciņu inscenējumos.

Referata noslēgumā runātājs sniedza plašus praktiskus norādījumus kultūras un izglītības iestāžu darba uzlabošanai, lai Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanu kampaņā šīs iestādes spētu godam pildīt savus atbildīgos uzdevumus.

Debatēs piedalījās aprīņku kultūras un izglītības nodaļu vadītāji. Daudzās runās izpaudās veselīga paškritika, kas dziļi atklāja līdzšinējā darba galvenos trūkumus. Asa kritika vērsās pret Kultūras un izglītības iestāžu komiteju, kas savām nodaļām sniegusi pārāk maz praktiskas palīdzības, nav rūpējusies par savu darbinieku lietisku instruēšanu, ļoti kūtri centusies novērst materialās grūtības. Tāpēc sanāksme varēja gan konstatēt, ka kultūras un izglītības iestādes visumā jau iesaistījās vēlēšanu kampaņā, bet šis darbs nav pietiekami dziļi un plaši izvērtēts.

Jādara viss iespējams, lai konstatētos trūkumus vistuvākajā laikā novērstu, lai, izmantojot pagājušās vēlēšanas gūto pieredzi, kultūras un izglītības iestādes Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanu kampaņā spētu saistīt ar plašu darba lauku masu politiskās un sabiedriskās aktivitātes pacēlumu.

A. B.

VALSTS DAILES TEATRA 25 GADU JUBILEJA

Š. g. decembra beigās LPSR Valsts Dailes teātris atzīmēs savu 25 gadu jubileju.

Jubilejas sarīkojumi notiks 29., 30. un 31. decembrī. 29. un 31. decembrī plkst. 19.30 notiks Tautas dzejnieka J. Raiņa varoņdramas «Uguns un nakts» pirmizrādes; 30. decembrī, plkst. 19.00, svētku akts.

Jubilejā aicināti piedalīties Maskavas, Leņingradas un visu brālīgo padomju republiku ievērojamāko skatuves mākslas iestāžu pārstāvj.

